

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

459

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת בהעלותך תש"פ

הרי זה מעניין ומתוק, וכיון שזה כל כך מעניין ומתוק, אם לא עוסקים בזה החטא יותר חמור, כי זה דבר שקל לקיימו!

וכמו שהביא רבי ישראל סלנטר באיגרותיו (אור ישראל ז-ח) מדברי הגמרא (מנחות מג, ב) גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, היינו שיש ציצית לבן ויש תכלת, ומי שאינו לובש לבן עונשו יותר חמור ממי שלא לובש תכלת, כי התכלת הוא יקר וקשה להשיגו, וכיון שזה קשה החטא פחות חמור, אבל לבן שקל להשיגו, מי שאינו לובשו זה חטא יותר חמור, וכל מה שהדבר יותר קל הרי זה חטא יותר חמור למי שמבטלו.

וכך גם עסק התורה, כיון שהוא דבר לא קשה, ואדרבה זה מעניין ומושך ומתוק מדבש, דבש וחלב תחת לשונך, וגם יש לזה סקרנות, וזה מעניין מאד, הרי החטא יותר חמור אם מתבטלים.

ולכן כתב רבי ישראל שם לגבי מי שרוצה להתנהג כמו שצריך, שיתחיל קודם מן הדברים הקלים, מה שלא קשה, מפני שבוזה החטא יותר חמור, ואחר כך יתחזק במה שיותר קשה, כל אחד לפי מה שקשה לו, יתחיל קודם ממה שיותר קל, מה שלא קשה.

כשיש סייעתא דשמיא החיוב גדול יותר

ומעתה גם בימים אלו, ימי התשלומין של חג השבועות, שעדיין נמשכת בהם ההשפעה של שבועות, ויש בהם סייעתא דשמיא בעסק התורה, הרי החיוב יותר גדול מאשר כל השנה! כי אמנם גם בכל השנה יש חיוב לעסוק בתורה, אבל בימים אלו זה יותר קל, ויש סייעתא דשמיא לזה, וכל מה שהדבר יותר קל, זהו חטא יותר חמור למי שמבטלו.

נמצא שעסק התורה מצד אחד שכרו גדול מאד, ומצד שני העונש יותר גדול, ובזמן שיש סייעתא דשמיא החיוב גדול יותר.

ועל הכל צריכים סייעתא דשמיא, והסייעתא דשמיא היא על ידי זכויות, כמו שאמרו (מכות י, ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, והבא ליטרה מסייעין אותו (יומא לח, ב), וככל שאדם יותר רוצה ובא ליטרה, יש יותר סייעתא דשמיא לקבל את מה שהוא רוצה.

תפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות

וכן עם תפילה זוכים לסייעתא דשמיא. על ידי תפילה אפשר לזכות להרבה דברים, וגם להשפיע על אחרים, עם תפילה עליהם.

ושמעתי ממורי הגרא"א דסלר בשם רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ונמצא שהצלחת האדם בתורה תלויה לפי התפילה שלו, ובאמת זו גמרא מפורשת (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה ויבקש רחמים, הרי שצריך לבקש רחמים.

ומכיוון שזה דבר בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, היה רבי ישראל סלנטר מבקש מתלמידיו שיתפללו עליו בציבור, כשיש תפילה בציבור שיתפללו עליו להצלחתו ברוחניות.

ובעצם הרי נמצאים בתפילה בציבור, ובאותו הזמן של התפילה בציבור כל אחד יכול להוסיף ולכוון, כגון בברכת השיבנו לתורתך, לחשוב על התורה של עצמו, וגם על אחרים, כי הבקשה היא בלשון רבים, על כלל ישראל, וכל מה שמכוונים אם זה מעומק הלב זוכים לסייעתא דשמיא, כמו שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שזה עוזר.

וזה נוגע למעשה, גם בברכת אתה חונן לאדם דעת, ובברכות השיבנו וסלח לנו, שמבקשים בלשון רבים, על כל כלל ישראל, וכמו שאמרו (בי"ק צב, א) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, והיינו בזכות שהוא מבקש על אחרים, זוכה גם הוא לאותו הדבר שהוא צריך, והוא נענה תחילה. זהו הענין של תפילה.

ואמנם תפילה זה דבר שצריך ריכוז, ואינו פשוט, אבל כבר כתב המסילת ישרים בפרק י"ט כי אף על פי שזה נגד החוש להרגיש שהוא עומד לפני

השפעת התורה נמשכת לאחר שבועות

אנו עומדים עכשיו אחרי חג השבועות, זמן מתן תורתנו, וכבר דיברנו כי זמן מתן תורתנו פירושו, שהוא זמן שיש בו השפעה של תורה, שאפשר לקבל בו הצלחה בתורה. ואמנם כמובן זה תלוי האם עוסקים בתורה, ומי שאינו עוסק בתורה לא שייך שיקבל השפעה, אך כשעוסקים בתורה זוכים בשבועות להשפעה יותר מכל השנה.

וגם לאחר שבועות עדיין יש השפעה, כי יש תשלומין לקרבנות החג ששה ימים אחרי שבועות ולקרבנות ציבור אין תשלומין, כגון תמידין ומוספין שהם קרבנות ציבור, אם עבר זמנו בטל קרבנו, כמו שכתוב עולת שבת בשבתו – ולא עולת שבת בשבת אחרת, אבל לקרבנות יחיד כגון עולת ראייה ושלמי חגיגה יש תשלומין, וכמו שבפסח כל הפסח הוא זמן התשלומין לקרבנות החג, וכן בסוכות כל הסוכות וגם בשמיני עצרת יש תשלומין, כך גם בשבועות יש תשלומין שבעה ימים, ביום השבועות עצמו ועוד ששה ימים לאחר מכן.

ולכן אין אומרים תחנון בימים אלו, כמו שהביא המשנה ברורה (קלא, לו) "יש מקומות נוהגין שלא ליפול כל הששה ימים שאחר שבועות מפני שהקרבנות של חג השבועות היה להם תשלומין כל שבעה". והיינו שימים אלו נחשבים כהמשך חג השבועות והמשך היום טוב, ורק אין בהם איסור מלאכה, אבל הם כמו שבועות לגבי תשלום הקרבנות.

וכך גם לגבי תורה, זה זמן שיש בו השפעה של תורה, ונמשכת בו ההשפעה של זמן מתן תורתנו, וכמו שיום השבועות משפיע השפעה של הצלחה בתורה למי שלומד, כך גם בימים אלו, מי שמתחזק ועוסק בתורה לפי כוחו, זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה כל השנה.

ובזמן שיש סייעתא דשמיא גם החיוב גדול יותר.

גודל חיוב תלמוד תורה כל השנה

ובאמת גם בכל השנה כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, טז) כי "לפי גודל המצוה יגדל עונש מי שיחדל לעשותה", ומביא ראיה לזה ממצוות קרבן פסח ומילה, שאם אדם לא הקריב קרבן פסח או שלא עשה ברית מילה, שזה בשב ואל תעשה, עונשו כרת, ואף על פי שכל חייבי כריתות הם רק על מעשים, כגון חילול שבת או עבודה זרה או עריות, ובלי מעשה אין כרת, אבל בפסח ומילה יש כרת אפילו בלי מעשה, מפני שהן מצוות גדולות מאד, ולכן ביטולן חמור אפילו בלי מעשה.

וכך גם עסק התורה, יש כרת על ביטולו, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין צט, א) על הפסוק כי דבר השם בזה וגו', שזה נאמר על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ובסוף הפסוק שם כתוב "הכרת תכרת הנפש ההיא", היינו שיש כרת למי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק (עיין נפה"ח ד, כד), ואף על פי שזה בשב ואל תעשה, העונש כל כך חמור רח"ל.

והיינו מפני שעסק התורה הוא דבר גדול מאד, שהתורה היא דבר השם, ותלמוד תורה כנגד כולם (פאה א, א), עסק התורה מקדש את האדם יותר מכל המצוות ומכל המעשים הטובים, ואמרו (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, והיינו הרבה דברים נסתרים שאין לנו מושג בהם חוץ מן הדברים המפורשים שם, וגם אמרו שמגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, ופירש ברוח חיים שם "כי התורה יותר גדולה אפילו ממעשים טובים", והיינו שהעסק בתורה מגדל ומרומם את האדם יותר מכל המצוות ומכל המעשים הטובים שיעשה.

ולכן שכר תלמוד תורה גדול מאד, וממילא גם ההפך, מי שאינו עוסק בתורה ומזלזל בתורה זה דבר חמור מאד, כל השנה.

החיוב גדול יותר מפני המתקנות

ובפרט שעסק התורה הוא דבר מאד נעים ומעניין ומתוק מדבש, שכל אחד עוסק בו לפי כוחו מה שמעניין ומושך אותו, וישנם הרבה חלקי התורה, הלכה ואגדה, גמרא משניות ומדרשים, וכל אחד מה שמושך אותו

המלך, מכל מקום מי שהוא בעל שכל נכון "במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו", מי שיש לו קצת שכל, אם השכל שלו הוא 'שכל נכון', שכל ישר, אין זה קשה להרגיש איך שהוא עומד לפני המלך ומדבר עמו כדבר איש אל רעהו, ואמנם זו מדרגה ואין זה פשוט, אבל יש בעלי מדרגה כאלה.

הבא ליטהר – בלימוד המוסר

והבא ליטהר זה על ידי לימוד המוסר, מי שלומד ספרי מוסר נקרא בא ליטהר, כי בשביל מה הוא לומד מוסר? מפני שהוא רוצה לעשות את מה שכתוב בספרי המוסר, להוסיף יראת שמים.

וכבר דיברנו כי יראת שמים היא גם מצוה בפני עצמה וגם אמצעי להיזהר מחטא, ויש הרבה דרגות ביראת שמים, כגון יראת שמים ויראת חטא, ובגמרא בכתובות (קג, ב) מובא שרבינו הקדוש לפני פטירתו ציווה מי ימלא את מקומו, והיו לו שני בנים, האחד יותר גדול בתורה והשני גדול ביראת חטא, וציווה רבי שהבן שיותר גדול ביראת חטא ימלא את מקומו, והוא יהיה המשפיע אחריו מפני גדלותו ביראת חטא, ובמסילת ישרים פרק כ"ד ביאר מה היא יראת חטא, עיין שם.

וכאמור יש הרבה מדרגות בזה, והדרך לקבל את המדרגות היא על ידי שעוסקים בזה, וכיצד עוסקים בזה? על ידי ספרי מוסר!

מרח הגרא"ל שטיינמן זצ"ל דיבר פעם שאם לומדים כל יום חמש דקות בספר מסילת ישרים, אם זה קבוע בכל יום אין לשער כמה שזה משפיע, לימוד בלי מתח, מה שמעניין, בצורה רגועה, זה משפיע. וכבר סיפרתי שאמרו לי הרבה בעלי משפחה, שעל ידי לימוד המוסר השתנו כל חייהם ונהיה אווירה נעימה בבית. זוהי המעלה של מוסר.

בזמננו אי אפשר בלי מוסר

ומרח החפץ חיים כותב (בית ישראל פרק ט) "ראוי ונחוץ לקבוע בכל הישיבות עת קבוע ללימוד המוסר בכל יום, וכן דיברתי עם גדולים שהתנגדו מלפנים ללימוד המוסר בישיבות, ועתה הודו הכל כי כהיום נחוץ מאד לימוד המוסר, ובלא לימוד המוסר אין אנו בטוחים שתקיים תורת השם ויראתו בידינו. והן בני הישיבות והן סתם בעלי בתים צריכים לקבוע איזה זמן בכל יום ללימוד ספרי יראה".

והיינו שהמצב בזמננו הוא שאי אפשר בלי מוסר, ולכן בישיבות יש סדר קבוע ללימוד המוסר חצי שעה בכל יום, והוא דבר שהתקבל, ומלפנים הייתה שאלה האם ראוי לקבוע זמן אחד לכולם או שכל אחד ילמד מוסר בזמן המתאים לו, אבל במציאות כעת כותב החפץ חיים שהכל מודים שצריכים סדר קבוע למוסר ואין עצה אחרת.

ומעשה שהיה עם מרח הגאון רבי ברוך בער זצ"ל (איני יודע הפרטים המדויקים בזה) שפעם מישהו השפיע עליו שילמד מוסר, והוא אכן למד מוסר, ואחר כך אמר כי הוא רואה שאינו יכול ללמוד מוסר, מפני שאחרי שלמד מוסר לא ישן כל הלילה!

ובאמת רבי ברוך בער לא היה צריך ללמוד מוסר, כי הוא חי תמיד עם המוסר, וחי עם האמונה כל הזמן, וכפי שסיפר לי אאמו"ר זצ"ל שלמד אצלו בסלבדוקא, כי כשרבי ברוך בער היה צריך להגיד ברכה, בהבדלה או בקידוש, לפני שאמר 'ברוך אתה' הוא היה בפחד, איך להתחיל לומר את הברכה! ובמדרגה כזו של יראת שמים אם ילמד מוסר זה כבר יהיה יותר מדי, ואינו צריך לזה, כי הוא חי כל הזמן עם המוסר, עם יראת שמים ועם דבקות בתורה שאין לשער. אבל אנחנו כן צריכים את זה.

ולמעשה כפי שדיברנו, יש להתחזק בעסק התורה, בפרט בימי התשלומין של חג השבועות, שהם זמן שאפשר להצליח בו יותר.

וגם החיזוק על ידי לימוד מוסר, שבוה האדם מתעלה כל הזמן, ובכל יום מוסיף עוד התעלות ועוד התעלות, עם ספרי מוסר כל הזמן יש התקדמות, וזו המעלה שיש לנו האפשרויות האלה להצליח ברוחניות.

וגם על ידי תפילה, כפי שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שזה מצליח, ואפשר גם להוסיף בתפילה, בעיקר בסוף התפילה, באלוקי נצור לפני יהיו לרצון, שם הכי טוב להוסיף, וכן שמעתי בשם מרח הגאון רבי איסר זלמן זצ"ל שגם על חולים עדיף לבקש בסוף התפילה ולא בברכת רפאו [נראה במשנה ברורה סימן קכ"ב בשם החיי אדם: טוב יותר לקבוע תפילות על כל העניינים הצריכים לו אחר שסיים כל השמונה עשרה מלקובעם בברכת שומע תפילה, כדי שכשיצטרך לענות קדיש וקדושה יהיה יוכל לענות אחר אמירתו יהיו לרצון לכולי עלמא, ע"כ].

תורה עם תפילה ועם מוסר, כל הדברים האלה ביחד נותנים הצלחה, וזוכים בהם להצלחה גדולה מאד. יהי רצון שנוכח לזה!

*

מעלת התשוקה והסקרנות לתורה

נאמר בערב חג השבועות לפני התקדש החג, לפני ישיבת ארחות תורה

חג השבועות הוא זמן מתן תורתנו, כפי שאומרים בתפילה ותתן לנו את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, ומדברים על עכשיו, חג השבועות 'הזה', שהוא זמן מתן תורתנו, ולכאורה הרי מתן תורה היה לפני הרבה שנים, ומדוע זה נקרא גם היום זמן מתן תורתנו.

אבל הביאור בזה כידוע שכתוב בספרים שכל השפעה שהייתה פעם בכלל ישראל, כל שנה באותו היום חוזרת ההשפעה, וכמו שהיה מתן תורה ביום ו' בסיון וזכו בו להשפעה של תורה, כן בכל שנה בחג השבועות בו' בסיון יש השפעה של תורה. ואמנם כמובן לקבלת ההשפעה תלוי כל אחד כמה שהוא מוכן לתורה, כמה מגיע לו ומה הם הזכויות שלו, ולפי הזכויות שיש לו כך הוא מקבל את הסייעתא דשמיא וההשפעה של תורה.

והנה במתן תורה אמרו ישראל נעשה ונשמע, קודם נעשה ואחר כך נשמע, ואם היו אומרים נשמע ונעשה אזי הפירוש הוא שהעיקר זה ה'נעשה', וה'נשמע' הוא רק הכשר כדי לדעת מה לעשות, אבל הם אמרו הפוך, נעשה ואחר כך נשמע, והיינו שהנעשה הוא דבר אחד והנשמע הוא דבר נוסף בפני עצמו, נשמע! ותחילה נעשה, אנו מוכנים לעשות כל מה שיצווה אותנו הבורא, וגם נשמע, אנו רוצים לשמוע תורה! לדעת את התורה ולעסוק בתורה! וכשיש תשוקה כזו לתורה, לפי ההכנה והתשוקה שיש לכל אחד ואחד לתורה, כך מקבלים את ההשפעה של תורה.

וכלל ישראל בזמן מתן תורה היה להם תשוקה גדולה מאד לתורה, כמו שביאר בספר החינוך (מצוה שו) שזהו ענין ספירת העומר, שהם חיכו חמישים יום וספרו את הימים, ושמוחו בכל יום שעובר, שמתקרבים ומגיעים עוד מעט לקבלת התורה, ועל ידי התשוקה הגדולה לתורה זכו לקבלת התורה. וכך גם בזמן הזה, כל אחד ואחד לפי גודל תשוקתו לתורה כך הוא זוכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה.

ואמנם זה תלוי גם בפועל, עד כמה האדם שקוע בתורה, כמה הוא לומד וכמה הוא מתבטל, ועד כמה לימוד התורה מעניין אותו, הכל תלוי לפי גודל דבקות האדם בתורה, ודבקות בתורה זה דבר מאד מאד קל, כי הרי דברי תורה מתוקים מדבש וגם מאד מעניינים, לימוד התורה מתוק וגם מעניין, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום, שהתורה היא כדיוטגמא חדשה, כמו חוק חדש שיצא מהמלך, שכולם רוצים לדעת מהו החוק, מפני שיש טבע של סקרנות ומתעניינים בזה, כפי שיש סקרנות לקרוא עיתונים, כי מעניין לדעת מה נעשה בעולם, ואת טבע הסקרנות צריכים לנצל לתורה!

וכגודל הסקרנות והתשוקה לתורה, זוהי ההכנה לתורה, שעל ידה זוכים לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה, וברוך השם אנו כולנו בני תורה ושקועים כל הזמן בתורה, בעזרת השם נזכה להצלחה בתורה כל השנה.

נדבת ידידנו הרב שמואל יצחק זיבלד כהודיה להשי"ת לרגל אירוסיו בתו עב"ג החתן המופלג חיים גולדשטיין שיחי' מבחירי ישיבת בית מדרש עליון יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!	לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת גיטא פייגא קרול ע"ה בת הגאון רבי יעקב זצ"ל נלב"ע י"א סיון תשס"ב - תנצב"ה	לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת אסתר שפרה גוטרמן ע"ה בת הר"ר יצחק שטרנבוך זצ"ל נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה	לעילוי נשמת רבי יצחק נתן לוי ז"ל ב"ר שמואל זאב ז"ל נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה
---	--	---	---

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת מזכה הרבים הגה"צ רבי נסים יגן זצ"ל
במלאות עשרים שנה לפטירתו ש"ק פרשת בהעלותך י"ד סיון התש"ס - תנצב"ה